

TYSK HØYESTERETT
Ti kjennes for rett

DOM

I ZR 317/01

Avsagt:
1. april 2004
Führinger
Fullmektig ved
Domstolens kontor som
Rettskriver

I saken

Oppslagsverk: ja
BGHZ: ja
BGHR: ja

Schöner Wetten

§ 1 i den tyske Markedsføringsloven; § 284 i den tyske Straffeloven

- a) Ad spørsmål av konkurransestridig opptreden av et lykkespillselskap som har en lisens fra et annet EU-medlemsland og via Internett driver reklame for og arrangerer lykkespill også for deltakere i eget land.
- b) Ad et presseforetaks overtrederansvar som i et slikt tilfelle ved siden av et redaksjonelt innlegg som er gjort allmenn tilgjengelig på en internettside oppgir lykkespillforetakets internettsideformet som en hyperkobling.

Tysk Høyesterett BGH, dom av 1. april 2004 – I ZR 317/01 – Domstol Kammergericht

Landgericht Berlin

Den tyske Høyesteretts 1. avdeling for sivilsaker har etter hovedforhandling den 1. april 2004 med følgende dommere: Prof. Dr. Ullmann (formann), dr. v. Ungern-Sternberg, prof. dr. Bornkamm, Prokant og dr. Schaffert, avsagt følgende dom:

Saksøkers anke til Høyesterett mot 5. avdeling for sivilsaker ved domstol Oberlandesgericht Kammergerichts dom av 4. september 2001 fører heller ikke fram vedrørende påstand 1.

Saksøker betaler sakens omkostninger.

Faktiske forhold:

Saksøktes forlag er utgiver av avisen "W" og tidsskriftet "WW". Online-utgavene av disse presseprodukter er en del av saksøktes internettside. Dersom en henter inn hjemmesiden av avis "W"s online-utgave, kommer i en egen ramme opp en liste med forskjellige rubrikker. Med klikk på rubrikk "WW" ledes brukeren til online-utgaven av dette tidsskriftet.

I "WW"s trykte utgave og online-utgave av 18. oktober 2000 skriver saksøkte under tittelen "Schöner Wetten" om forretningskvinnen Y. W. og lykkespillforetak a. I. AG med administrasjon i Salzburg som blir etablert av henne.

a. I. AG har på Internett to ulike former for tipping. Under internettadressen [www.c d.de](http://www.c.d.de) foretas tipping uten at spilleren satser penger. Spilleren får gratis "nuggets" til disposisjon som kan satses for tipping. Under internettadresse [www.b .com](http://www.b.com) tilbyr selskapet tipping for alle livets områder (bl.a. også sportstipping), der deltakeren må satse penger. Selskapet a. I. AG har ikke lisens for i Tyskland å kunne arrangere lykkespill med pengeinnsats.

Ved siden av artikkelen om Y. W. ble det i "WW"s online-utgave under tittelen "koblinger til World Wide Web" og ordet "W. – firmaer" oppgitt [www.b .com](http://www.b.com) og [www.c .de](http://www.c.de). Internettadressen [www.b .com](http://www.b.com) var utformet som hyperkobling. Et klikk på internettadressen ledet følgelig direkte til a. I. AGs hjemmeside.

Y. W. og hennes forretningsvirksomhet var allerede blitt omtalt i andre medier. Hun var gjest i en rekke fjernsynsprogrammer, der det i forhåndsomtalen alltid ble påpekt hennes fortid som modell og hennes nåværende liv som forretningskvinne som driver et internett-tippebyrå.

Saksøker tilbyr i Tyskland tipping i forbindelse med idrettsarrangementer og har en myndighetslisens for dette. Saksøker er av den oppfatning at det medfører straffeansvar å arrangere lykkespill for deltakere i eget land og å være deltaker i slike spill. Saksøkte handlet derfor rettsstridig dersom det drives reklame for tipping i "WW"s internettutgave dersom det i sammenheng med en omtale av eieren W. opprettes en hyperkobling til a. I. AG som hun har etablert.

Saksøker har – i den grad det fremdeles er av betydning for anken til høyesterett – lagt ned påstand om å dømme saksøkte med varsel om bruk av tvangsmidler

Å unnlate å utstyre en internettside fra en avis og/eller et tidsskrift som redaksjonelt er laget i Tyskland og gjort tilgjengelig for allmennheten, spesielt i tidsskriftet ”WW” med en kobling til et utenlandsk internettspilleforetak som tilbyr lykkespill mot betaling men ikke har lisens i henhold til § 284 1. ledd i den tyske straffeloven for å arrangere lykkespill spesielt, dersom dette gjøres som i bidrag ”Schöner Wetten” som er vedlagt som vedlegg A.

Saksøkte har mot dette anført at det ikke ble publisert en omtale av eier W. som en person av offentlig interesse i konkurranseøyemed men som informasjons- og opinionsdannelse fra publikums side. For dette formål er også hyperkoblingen til internettsiden til a. I. AG laget.

Domstolen i første instans, Landgericht, har frikjent saksøkte.

Saksøkers anke har ikke ført frem (Kammergericht MMR 2002, 119).

Med anken til Høyesterett har saksøker gjentatt sine påstander. Avdelingen i Høyesterett har godkjent anken til høyesterett kun i den grad som saksøker har vendt seg mot at saksøkte ble frikjent vedrørende påstanden som er gjengitt foran. Saksøkte har nedlagt påstand om frifinnelse også i ankesaken til høyesterett.

Domspremisser:

Saksøkers anke til høyesterett fører heller ikke frem vedrørende den delen som ikke er forkastet.

I. Ankeinstansen har gått ut ifra at saksøker ikke har noe konkurranserettslig unnlateskrav. Med sin internettside stiller saksøkte til disposisjon for allmennheten et omfattende journalistisk tilbud. Saksøkte har ikke opptrådt med konkurransehensikt da artikkelen om Y.W. ble publisert i den redaksjonelle delen av saksøktes online-tilbud. Artikkelen i seg selv er ingen skjult redaksjonell reklame. I det minste i den tiden da den ble publisert har Y.W. vært en person av allmenn interesse. Dette har sin årsak i hennes uvanlige livsløp som har ført henne fra en vellykket karriere som modell til en forretningskvinne innen New-Economy. Allmennhetens interesse for hennes person har også kommet til uttrykk da hun har deltatt i flere TV-programmer og er blitt omtalt i pressen. Også den konkrete utforming av artikkelen selv, som heller er en tabloidartikkel, taler ikke for en konkurransehensikt fra saksøktes side.

En overveiende reklame kommer heller ikke fram ved at hyperkoblinger lages. Disse registreres som tilleggstenestetilbud. Det er i en presseartikkel tillatt å nevne et foretak og dets internettsadresse. Ikke noe annet gjelder dersom det blir gjort enklere å velge en internettsadresse ved hjelp av en hyperkobling.

Artikkelen om Y. W. driver ikke reklame for deltakelse i straffbare lykkespill. Der omtales nesten utelukkende det tillatte spill med internettside www.c.de. Det vises bare i en halvsetning til lykkespill som krever lisens. Heller ikke det å opprette koblinger til www.b.com er en straffbar reklame for et lykkespill. Hyperkoblinger er ikke Internettets vesentlige organisasjonselement. En stor del av internettbukere forventer at en internettside utstyres med videreførende lenker. Bare dette har saksøkte gjort.

II. Saksøkers ankepunkter mot denne vurdering fører ikke frem.

Ankedomstolen har helt riktig avgjort at unnlattessøksmål ikke fører frem. Saksøkte har ikke opptrådt rettsstridig da den i sin internettside ved siden av artikkelen om forretningskvinnen Y. M. med tittelen "Schöner wetten" har satt den som hyperkobling utformede internettside til hennes lykkespillforetak med sete i Østerrike.

1. Saksøker gjør gjeldende et fremtidig unnlattesskrav som går på faren for gjentakelse. Et slikt krav eksisterer bare dersom det påklagde konkurranseopptreden gir et slikt unnlattesskrav og dette kravet fremdeles foreligger på grunnlag av rettssituasjonen som gjelder på tidspunktet for avgjørelsen (jf. Tysk Høyesterettsdom av 13.3.2003 – I ZR 290/00, GRUR 2003, 622, 623 = WRP 2003, 891 – abonnementsavtale). En lovendring skal tilsvarende også tas hensyn til i ankesaken til høyesterett. Etter gjeldende lov har saksøker i alle fall ikke noe unnlattesskrav. Derfor kan det stå åpent etter hvilke lovbestemmelser den påklagde handlingen hadde måttet vurderes på tidspunktet da den ble begått.

2. Helt riktig har ankedomstolen avgjort at unnlateskravet ikke kan grunnis med et eget illojal konkurranseopptreden fra saksøktes side (§ 1 i den tyske markedsføringsloven).

Saksøktes ansvar for en egen konkurranseovertrredelse kommer ikke i betraktning fordi saksøkte da den opprettet en hyperkobling til internettadressen www.b.com ikke har optrådt i den hensikt å fremme a. I. AGs konkurranse om innenlandske deltakere i lykkespill.

En handling med konkurransehensikt i henhold til § 1 i den tyske markedsføringsloven foreligger dersom det foreligger en opptreden som objektiv må vurderes som konkurranseopptreden i den hensikt å fremme egen eller fremmed konkurranse på bekostning av en annen dersom denne hensikten ikke kommer fullstendig i skyggen for andre motiver (jf, tysk Høyesterettsdom av 27.6.2002 – I ZR 86/00, GRUR 2002, 1093, 1094 –WPR 2003, 975 – Kontoopplysninger, med flere henvisninger).

Det faktum at det opprettes en hyperkobling til a. I. AGs internettadresse er riktignok objektivt egnet til å fremme konkurransevnen til dette selskap fordi de som leser artikkelen "Schöner wetten" fikk en lettvind måte til å kontakte selskapet på og å bli kjent med dets spilletilbud. Av det faktum at saksøkte ville dette, kan en ikke uten videre konkludere med at den også har optrådt med konkurransehensikt fordi det ikke foreligger noen formodning at det er gjort i den hensikt å fremme fremmed konkurranse (jf. tysk Høyesterettsdom av 22.5.1986 – I ZR 72/84, GRUR 1986, 898, 899 – "Frank der Tat", Baumbach-Hefermehl, Konkurranserett, 22. opplag, innledning UWG, randbem. 233, 2236a; Köhler/Piper, UWG, 3. opplag, innføring randbem. 226).

Saksøkte som medieselskap har her også optrådt under beskyttelse av pressefriheten (art. 5 1. ledd i den tyske grunnloven). Den har i sin online-utgave av sin avis "W" lagt ut på Internett en redaksjonell artikkel – som også er utgitt i en trykt utgave – om lykkespillarrangøren Y. W, som i alle fall den gang var en person av offentlig interesse. Opplysningen om a. I. AG internettadresse www.b.com og dens utforming som hyperkobling supplerte denne artikkelen og skulle formidle en tilleggsinformasjon om arrangementer av lykkespill av selskapet som Y. W. har etablert.

Det foreligger ikke spesielle omstendigheter som kunne allikevel tilsi at hensikten for saksøkte var å konkurrere selv eller for en annen har spilt en større enn bare nødvendige ledsagende rolle ved siden av å ivareta publisistiske oppgaver (jf. tysk Høyesterettsdom av 6.12.2001 – I ZR 14/99, GRUR 2002, 987, = WRP 2002 956 – "Vi som stifter gjeld"). Slike omstendigheter kan en – i motsetning til oppfatning i anken til høyesterett – heller ikke lese ut av artikkelen "Schöner wetten". Som ankeinstansen har utført fri for rettsfeil er denne tabloidaktig skrevne artikkel etter innhold og stil først og fremst rettet på Y. W. Som i alle fall på den tiden artikkelen ble publisert var en person av offentlig interesse. Dette positive redaksjonelle referat om Y. W. er ikke en reklame for hennes tippeforretning (og bestemt ikke i henhold til § 284 4. ledd i den tyske straffeloven som omhandler straffbar reklame).

3. Som ankeinstansen riktig har avgjort kan saksøker ikke begrunne sitt unnlateskrav med saksøktes overtredersvar.

a) Etter den aktuelle rettssituasjonen finnes ingen spesiallover som tilsier at saksøktes ansvar for opprettelsen av en hyperkobling skulle vurderes på den påklagede måten. Bestemmelsene i traktat om medietjenester av 20. januar/12. februar 1997 (MDStV, GBl., BW 1997 s. 18) om ansvarlighet av tilbydere av tjenester skal ikke brukes i tilfeller som den aktuelle art – dette er ikke annerledes enn tilsvarende bestemmelser i den tyske loven om teletjenester (§§ 8 ff. TDG). Med artikkel 3 in den Sjette kringkastningsforandringstraktaten av 20./21. desember 2001 (GBl. BW 2002 s.208) ble den tidligere § 5 i MDStV og tjenesteanbyders ansvar opphavet og utformet på nytt i §§ 6 til 9 MDStV. Bestemmelsene refererer akkurat som direktivet om elektronisk handelsforbindelser (jf. Artikkel 21 2.ledder) som de har omsatt, ikke til ansvaret for opprettelse av hyperkoblinger (jf. Leupold/Rücker i Wiebe/Leupold Rett for elektroniske databaser, versjon 2003, del IV randbem. 216 ff.; Burkhardt i Wenzel, Rett for ord- og bilderapportering, 5. opplag, s. 640; jf. videre til revisjon av teletjenesteloven – Uttalelse fra det tyske Forbundsrad til artikkel 4 i regjeringens utkast for en lov om rettslige rammebetingelser for elektronisk forretningsavvikling og svaruttalelse fra Forbundsregjeringen, BT trykksak 14/6098 s. 34, 37; Rapport fra parlamentarisk komité for økonomi og teknologi, BT trykksak 14/7345 s. 17 f.; Dustmann i praksishåndbok Åndsrett på Internett, 2003 s. 206 f.; Wiebe i Ernst/Vassilaki/Wiebe, Hyperkoblinger, 2002, randbem. 135 ff., 146; Spindler, NJW 2002, 921, 924; Möglich, CR 2002, 583, 590 f.; Stender-Vorwachs, TKMR 2003, 11, 15, Koch, CR 2004, 213, 215 f.).

b) Om saksøkte har et overtrederansvar skal derfor vurderes etter generelle prinsipper.

aa) Også den som uten hensikt til å fremme konkurransen og uten skyld er delaktig i en konkurranseovertredelse fra tredjemann kan som overtreder (etter § 1004 i den tyske borgerlige lovboken BGB analog i forbindelse med § 1 i den tyske markedsføringsloven) være forpliktet til unnlattelse dersom vedkommende på en eller annen måte medvirker til rettsstridig forulemping (jf. Tysk Høyesterett 148, 13, 17 – ambiente.de; Dom av tysk Høyesterett av 15.5.2003 – I ZR 292/00, GRUR 2003, 969, 970 = WRP 2003, 1350 – utlysning av oppmålingstjenester, med flere henvisninger). Men en kan av tredjemann som bare støtter en rettsstridig reduksjon objektivt med sin handling via et overtrederansvar ikke forlange noe urimelig (jf. Dom av tysk Høyesterett av 3.2.1976 – VI ZR 23/72, GRUR 1977, 114, 116 = WRP 1976, 240 – VUS; jf. også BGHZ 106, 229, 235). Et ansvar som overtreder forutsetter derfor en forsømmelse av kontrollforpliktelser (jf. Tysk Høyesterett 148, 13, 17 – ambiente.de; BGH GRUR 2003, 969, 970 f. - utlysning av oppmålingstjenester, med flere henvisninger). Vurderingen om og hvorvidt en kontroll kunne eller kan forlanges retter seg etter de til enhver tid foreliggende omstendigheter i det enkelte tilfelle. Der må det tas hensyn til funksjon og oppgaver til den som kravet retter seg mot samt eget ansvar til den som selv direkte har foretatt den rettsstridige reduksjon eller foretar den (jf. BGH GRUR 2003, 969, 970 f. - utlysning av oppmålingstjenester, med flere henvisninger). Om tredjemenns ansvar som selv ikke opptrer rettsstridige skal begrenses for konkurranseovertredelse utover det, kan her forbli ubesvart (jf. BGH GRUR 2003, 969, 970 f. - utlysning av oppmålingstjenester, med flere henvisninger).

bb) Saksøkte har med sin som hyperkobling utformede opplysning om internettadressen www.b.com objektivt støttet a. l. AGs reklame for sine arrangerte lykkespill.

I Høyesteretts vurdering kan en gå ut ifra at a. 1. AG på sin side opptrer konkurransestriddig i henhold til § 1 i den tyske loven om markedsføring idet selskapet via Internett innenlands driver reklame for å delta i sine lykkespill og også arrangerer slike lykkespill innenlands fordi selskapet med dette bryter § 284 i den tyske straffeloven. Denne straffebestemmelse som retter seg mot ulovlig arrangement av lykkespill er en bestemmelse som refererer til konkurranse som også tjener som vern for forbrukere. (jf. Dom av tysk Høyesterett av 14.3.2002 – I ZR 279/99, GRUR 2002, 636, 637, 970 = WRP 2002, 688 – Tipping i forbindelse med idrettsarrangementer; Høyeste domstol i delstaten Hamburg OLG Hamburg MMR 2002, 471, 473 med anmerkning Bahr; Fritzemeyer/Rinderle, CR 2003, 599, 600 ff.; jf. videre Forvaltningsdomstolen OVG Münster NVwZ-RR 2003, 351 352; Dietlein/Woesler, K&R 2003, 458, 461 f.; annet syn domstol Landgericht München i NJW 2004, 171, 172).

Selskapet a. 1. AG tilbyr lykkespill på Internett i § 284 i den tyske straffelovens forstand (angående tilbudte Sportstipping jf. også Tysk Høyesterett BGH NStZ 2003, 372, 373; høyeste domstol i delstaten Bayern NJW 2004, 1057; Janz, NJW 2003, 1694, 1696; Beckemper, NStZ 2004, 39 f.). Selskapet gjør dette også mot spilleinteressenter innenlands uten å ha den nødvendige lisens fra en innenlands myndighet. En slik lisens må foreligge selv om a. 1. AG i Østerrike har en lisens til å arrangere lykkespill (jf. BGH GRUR 2002, 636, 637 Tipping i forbindelse med idrettsarrangement; Forvaltningsdomstol OVG Münster NVwZ-RR 2003, 351, 352; Stögmüller, K&R 2002, 27, 30; Fritzemeyer/Rinderle, CR 2003, 599, 600; Wohlers, JZ 2003, 860, 861). Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2000/31/EG om elektronisk handel av 8. juni 2000 (ABI. Nr. L 178 av 17.7.2000 s.1), som i artikkel 3

foreskriver opprinnelseslandsprinsipp kan ikke anvendes på lykkespill (Erwgrd 16, art. 1 5. ledd bokstav d, strek 3; annet syn Buschle, ELR 2003, 467, 472).

§ 284 i den tyske straffeloven bryter som sådan heller ikke med de grunnleggende frihetene etableringsfrihet og fri utveksling av tjenesteytelser som er garantert av EGs artikkel 46 og 49. Disse grunnleggende friheter kan riktignok brytes av rettsregler som begrenser lykkespillarrangementer (jf. Dom av Europadomstolen EuGH av 6.11.2003 – Rs. C-243/01, NJW 2004, 139 f. Tz. 44 ff. – Gambelli). Men straffelovens § 284 forbyr bare arrangement av lykkespill uten myndighetslisens og kan for så vidt forsvares for ivareta viktige samfunnsinteresser (jf. Høyeste forvaltningsdomstol i Tyskland NJW 2001, 2648 f.; jf. videre Dietlein/Hecker, WRP 2003, 1175, 1179 med flere henvisninger). Straffeloven avgjør ikke selv om og hvorvidt lykkespill kan tillates eller ikke til tross for at de prinsipielt er forbudt (jf. Høyeste forvaltningsdomstol i Tyskland NJW 2001, 2648, 2649) og bryter som sådan derfor ikke med etableringsfrihet og fri utveksling av tjenesteytelser (annet syn Hoeller/Bodemann, NJW 2004, 122, 125). Etter EU-rett er det overlatt til medlemsstatenes skjønn til også å forby lykkespill fullstendig (jf. Dom av Europadomstolen EuGH av 21.10.1999 – Rs. C-67/98 Slg. 1999, I-7289 = WRP 1999, 1272, 1274 f. Tz. 32 f. – Zenatti; Europadomstolen EuGH NJW 2004, 139, 140 Tz. 63 – Gambelli). Selv om landets bestemmelser om tildeling av en myndighetslisens for å arrangere lykkespill ikke skulle være forenelig med EGs artikkel 46 og 49 (jf. også Høyeste forvaltningsdomstol i Tyskland NJW 2001, 2648, 2650; Høyeste domstol i delstaten Bayern NJW 2004, 1057, 1058) ville det ikke være lovlig uten lisens å arrangere lykkespill på Internett for deltakere i eget land (jf. BGH GRUR 2002, 636, 637 – Sportstipping; annet syn i en hastesak – Forvaltningsdomstol Kassel, GewArch 2004, 153). I grunnen er dette spørsmål for avgjørelsen i dette tilfelle uten

betydning fordi unnlatelse påstand i det minste av årsaker som blir omtalt nedenfor ikke fører frem.

c) Et ansvar som overtreders foreligger i alle fall ikke fordi saksøkte verken da en hyperkobling til internettadressen www.b.com ble opprettet eller i den tiden da hyperkoblingen til a. 1. AGs hjemmeside ble opprettholdt, har brutt med rimelige kontrollforpliktelser.

aa) Omfanget av kontrollforpliktelsene som de har som oppretter eller opprettholder en hyperkobling, retter seg spesielt etter totalsammenhengen som hyperkoblingen brukes i, hyperkoblens formål samt hvilke kunnskaper de har som oppretter hyperkoblingen som taler for at websiden eller hjemmesiden som koblingen fører til tjener til rettsstridig handling og hvilke muligheter denne har til å oppdage dette på rimelig måte. Selv dersom det ikke foreligger et brudd på kontrollforpliktelser med opprettelsen av hyperkoblingen, kan et overtreders ansvar foreligge dersom en hyperkobling opprettholdes til tross for at en undersøkelse som nå kan forlanges, spesielt etter en oppfordring eller saksanleggelse, viser at det med hyperkoblingen støttes en lovstridig handling. Riktignok skal det i interesse av menings- og pressefriheten (artikkel 5 1. ledd i den tyske grunnloven) ikke stilles for strenge krav til den etter omstendighetene nødvendige kontroll, dersom hyperkoblinger bare letter tilgangen til allikevel tilgjengelige kilder. Der skal det også tas hensyn til at en meningsfull bruk av den uoversiktlige informasjonsmengden i "World Wide WB" uten bruk av hyperkoblinger for å forbinde filene som er tilgjengelige der praktisk hadde vært utelukket.

bb) Saksøkte har ikke forsømt de deretter nødvendige kontrollforpliktelsene. Etter omstendighetene hadde saksøkte allerede ved opprettelsen av hyperkoblingen grunn til å kontrollere nærmere om det derved støttes en lovstridig med hensyn til straffelovens § 284 til og med straffbar handling; men saksøktes ansvar var begrenset da opprettelsen av hyperkoblingen av et presseforetak bare tjente som supplement til en redaksjonell artikkel. Saksøkte har verken på noen måte tilegnet seg innholdet i hjemmesiden til a. 1. AG som ble lettere tilgjengelig med hyperkoblingen eller ved hentydninger utenfor den redaksjonelle artikkelen oppmuntret til å ta kontakt med dette tippeforetaket (enda mindre til å delta i dets lykkespill). Saksøkte hadde derfor bare forsømt sine kontrollforpliktelser dersom saksøkte ved den nødvendige nærmere vurdering ikke hadde tatt hensyn til den påtrengende misstanken at det å arrangere online-lykkespill var straffbar også innenlands dersom det var arrangert på grunn av en lisens gitt av et EU-medlemsland. Disse forutsetningene foreligger ikke i dette tilfelle.

Uten inngående rettslig overprøving undersøkelse var og er det ikke til å forstå at en lisens gitt i et EU-medlemsland til et selskap med sete der til å arrangere lykkespill på Internett ikke utelukker straffereaksjoner i eget land på grunn av denne selskapsaktiviteten (jf. for dette også domstolen Landgericht LG München i NJW 2004, 171 f.). Det betviles at innenlandske bestemmelser om tildeling av lisenser til å arrangere lykkespill og anvendelse av straffelovens § 284 er forenelig med den fellesrettslige grunnleggende rettighetene etableringsfrihet (EGs artikkel 46) og fri utveksling av tjenesteytelser (EGs artikkel 49) (jf. Janz, NJW 2003, 1694, 1700 f.). For dette vises nå til den Europeiske domstolens dom "Gambelli" av 6. november 2003 (Rs. C-243/01, NJW 2004, 139) (jf. Buschle, ELR 2003, 467, 471; Hoeller/Bodemann, NJW 2004, 122, 124 f.).

Angående menings- og pressefriheten (den tyske grunnlovens artikkel 5 1. ledd) var saksøkte under de aktuelle faktiske forhold heller ikke forpliktet til å unnlate opprettelsen av hyperkoblingen bare fordi saksøkte etter en rimelig vurdering ikke kunne utelukke at en med dette støtter en aktivitet som var straffbar innenlands.

III. Saksøkers anke til høyesterett mot domstol Kammergerichts dom fører heller ikke frem vedrørende påstand nr. 1.

Avgjørelsen angående saksomkostninger er truffet på grunnlag av § 97 1.ledd i den tyske Lov om tvistemål.

Ullmann

v. Ungern-Sternberg

Bornkamm

Pokrant

Schaffert